

PLANTES D'ALTAFULLA (9)

Maria Noguera Figueras

Magraner (*Punica granatum* L.)

Família de les punicàcies.

Nom local: Magraner.

Sinònims: Magraner, mangraner, mangranera.

Castellà: Granado, mangrano.

Localització: Cultivat i naturalitzat en marges de camps, bardisses, etcètera. En podem trobar alguns exemplars a la vora del riu travessant el Camí de Cametes.

Descripció: Arbret d'uns 2 a 5 metres d'alçada, d'aspecte arbustiu; de capçada irregular, molt ramificada, amb branques oposades sovint acabades amb una punxa. Les fulles són enteres, lluents, ovades-lanceolades, oposades i caduques. El calze carnos s'obre com una estrella de cinc a set puntes; les flors vermelles, grosses i vistoses, apareixen entre juny i agost i els fruits entre agost i octubre. El fruit és un tipus de baia modificada que es coneix com a balàustia i que té com a únic representant la magrana. Quan és madur s'obre de manera irregular. La part comestible de la fruita són les llavors carneses.

Aplicacions: En medicina és astringent, antidiarreic, especialment eficaç per a combatre les tènies, útil per les genives sagnants, ferides a la llengua, cremades. S'utilitza l'escorça de l'arrel i del fruit en decocció. S'utilitza com a fruita, en amanides, sucs, pastissos i gelats. Abans les magranes de gra fort es foradaven i mig buidaven i així atreïen les formigues alades les quals eren utilitzades com esquer per caçar ocells.

Curiositats: El seu conreu és molt antic, d'origen mesopotàmic. Els fenicis estengueren el seu cultiu per la Mediterrània. Al voltant de Cartago arrelaren esplèndidament i entre els romans tingueren tan bona fama que anomenaren la magrana "poma de Cartago", *malum punica*. També se li donà el nom de "poma de grans", *malum granatum*, d'on vindrà el seu nom en llengües romàniques. Els àrabs portaren el conreu a la pe-

nínsula ibèrica i els espanyols ho feren a Amèrica. A Grècia era considerat com a símbol d'amor i fecunditat. Els jueus li donen un significat de veritat doncs afirmen que té 613 llavors, el mateix nombre de manaments de la Torah. Poetes i pintors li atorguen un significat de la unió entre el cos i l'ànima, la unió mística. En el llenguatge de les flors significa poder.

Malva (*Malva silvestris* L.)

Família de les malvàcies.

Nom local: Malva.

Sinònims: Malva, formatgets, malva comuna, malva de camp, malva de cementiri, malva major, vauma.

Castellà: Malva.

Localització: És una herba ruderal, és a dir que creix en llocs freqüentats per les persones i els animals domèstics; viu als marges de camins i de camps, a riberes.

Descripció: Planta herbàcia que pot arribar a 150 cm. Les tiges ramificades, cobertes de pèls, lleugerament llenyoses. Les fulles palmades, amb cinc o set lòbuls i el marge dentat, alternes. Les flors creixen a l'axil·la de les fulles; són grans, amb el calze amb cinc sèpals, la corol·la amb cinc pètals separats però units entre si a la base, de color violaci amb vetes porpra. Els estams són nombrosos i estan fusionats en un tub blanc. La floració va de març a octubre. El fruit és una càpsula d'uns 10 mm., aplanada, dividida en multitud de parts punxegudes.

Aplicacions: Tradicionalment s'ha emprat per al tractament del refredat comú, els mucíl·lags exerceixen un efecte calmant de la tos; per la diarrea i com a laxant, ja que els mucíl·lags absorbeixen l'aigua i regulen el transit intestinal. En forma de cataplasmes, compreses i rentats s'aplica a ferides, nafres, hemorroides i furúncols. Als tocins i als matxos se'ls donava aigua de malva com a laxant. A les verres que havien parit se'ls donaven malves bullides per a fer la placenta i netejar-les. Hi ha llocs en que es mengen les fulles tendres en forma de verdura o amanides. La canalla menjava els fruits com entreteniment, d'aquí el nom de formatgets. També s'havia utilitzat com a colorant groc natural.

Curiositats: El nom de malva prové del grec "malakos" pel seu caràcter emol·lient, és a dir, que reblaneix les parts inflamades. Conreada pels romans i els àrabs per les seves propietats, el segle XVI va ser anomenada "omnimorbia", semblant a "tothocura". Per conèixer la fertilitat d'una dona s'havia de vessar orina sobre una malva; si al cap de tres dies la planta es pansia indicava que la dona era estèril. En el llenguatge de les flors significa placidesa.

Mansega marina (*Cyperus capitatus*, Vandelli)

Família de les Ciperàcies.

Nom local:

Sinònims: Mansega marina.

Castellà: Mansega marina.

Localització: Platges arenoses, dunes. La trobem abundosa a la zona del búnquer de la platja.

Descripció: Planta herbàcia, perenne, d'un color verd glauc, que s'escampa per rizomes d'algun metre de llargària. Les tiges poden arribar als 40 cm, cilíndriques, solitàries i rígides. Les fulles basals llises, dures i enroscades. Les flors formen un capítol terminal arrodonit o piramidal compost per nombroses espiguetes (fins a 35) de color marró-vermellós; les bràctees són molt llargues. Floreix d'abril a setembre.

Aplicacions: Té importància en la fixació de les dunes.

Margalló (*Chamaerops humilis*)

Família de les arecàcies.

Nom local: Margalló.

Sinònims: Margalló, bargalló, garballó.

Castellà: Palmito, margallón, palma de escoba.

Localització: Garrigues, barrancs secs, clarianes de pinedes.

Descripció: Palmera que pot fer d'un a cinc metres d'alçada. Té gran part del tronc sota terra; les fulles (palmes) són en forma de ventall, les divisions del limbe de més de 20 cm de llargada, amb agullons als pecíols. Les flors grogues en raïm en peus separats les femenines i les masculines, neixen a la primavera i els fruits (dàtils) vermellosos maduren entre setembre i octubre. És l'única palmera autòctona europea que creix a les terres baixes litorals del mediterrani. El límit nord és el massís de Garraf, només es troba una comunitat isolada a Torroella de Montgrí.

Aplicacions: Els dàtils, anomenats pa de guineu i pet de llop, són comestibles però poc apreciats; antigament s'havien utilitzat com astringents. Les arrels s'havien emprat com edulcorant natural. No s'ha de confondre amb el "palmito" que mengem en conserva el qual prové d'un tipus de palmera tropical alta i fina. Les fulles s'han usat per fer senalles, barrets, sàrries, escombres i cordes i fer-ne brins per lligar enciams i mongeteres. A la feina de trenar les palmes se li diu "fer llatra" i era una ocupació

important a les terres de l'Ebre i a Mallorca on encara es conserva, encara que de forma residual.

Curiositats: És una planta protegida.

Marrubio (*Marrubium vulgare* L.)

Família de les lamiàcies (labiades).

Nom local: Malrubí.

Sinònims: Malrubí blanc, mal roig, marreus, marrubí, marrubio .

Castellà: Astabatan, malva de sapo, marrubio, marrubio blanco.

Localització: És una planta ruderal, el podem trobar als marges dels camins, abocadors, erms, riberes.

Descripció: Planta herbàcia d'uns 60 cm d'alçada, amb tija i branques de secció quadrangular. Les fulles són oposades, de color verd-grisós i blanquinós pel revers. Tota la planta té un color grisós i amb pelussa curta. De les interseccions de les fulles neixen les inflorescències amb flors blanques, amb el calze dentat que punxa. Floreix de maig a setembre. Té una olor una mica desagradable.

Aplicacions: Les flors són la part més utilitzada; per refredats, grip, febrades, afecions urinàries, pedres a la vesícula, males digestions, gota.

Matapoll (*Daphne gnidium* L.)

Família de les timeleàcies.

Nom local: Matapoll.

Sinònims: Astruc, baladre bord, tell, tintorell.

Castellà: Torvisco, matapollo.

Localització: Creix als matollars, garrigues, bosc obert.

Descripció: Arbust que arriba 1 m d'alçada amb branques primes i rectes, amb moltes fulles al llarg de les branques. Les fulles són alternes, de 3-4 cm de llargada, lanceolades, sense pèls i amb un sol nervi. Flors petites, de color blanc-crema, amb 4 pètals soldats pel calze i formen inflorescències oloroses als extrems de les tiges. Floreix entre maig i setembre. Els fruits apareixen entre setembre i novembre, són baies carnosos de color vermell.

Aplicacions: La pell és resistent i s'utilitzava per a lligar empelts dels arbres i per a fer cordes per lligar feixos. És una planta altament tòxica; la ingestió dels fruits pot provocar diarrees, vòmits, trastorns renals, i en casos greus aturada respiratòria. S'havia usat picant la planta i deixada en aigua alliberava la toxina la qual es posava a tolls del riu i estabornia els peixos de manera que es podien agafar amb les mans.

Curiositats: Planta màgica collida la nit de sant Joan, servia com amulet contra malficis. Es deia que només de saludar la planta quan la trobaves al camp et marxava la febre.

Melgó litoral (*Medicago littoralis*)

Família de les lleguminoses o papilionàcies.

Nom local:

Sinònims: Melgó repent, trèvol de llapassa, userda borda.

Castellà: Mielga litoral.

Localització: Arenals marins, platges, dunes de litoral, camps i cunetes.

Descripció: Planta herbàcia, de color verd, ramificada i postrada, amb tiges de 10 a 50 cm. poc piloses. Les fulles trifoliades. Les flors apareixen entre febrer i juliol, són grogues i formen grups. Els fruits tenen forma d'hèlix amb agullons.

Miòpor (*Myoporum tenuifolium* G. Forster)

Família de les mioporàcies.

Nom local: Santroceci.

Sinònims: Miòpor.

Castellà: Mioporo, siempreverde, transparente.

Localització: Planta ornamental cultivada en jardins i tanques i en indrets vora el mar. Resisteix malament les glaçades però força bé la salinitat.

Descripció: Arbust perennifoli originari d'Austràlia d'1 a 4,5 m d'alçada. Té les fulles lanceolades d'un verd brillant, coriàcies. En mirar les fulles a contrallum s'observen puntets grocs que són vesícules essencials. Les flors tenen forma tubular acabant en cinc pètals blancs amb taques purpúries; apareixen entre març i abril. El fruit és carnós de la mida d'un pèsol, negre quan és madur.

Aplicacions: Fregar les fulles sobre la pell com a repel·lent de mosquits. Però tenen una toxina que pot provocar la mort d'animals que les mengin.

Curiositats: Myoporum ve del grec Myos = tancar, i poros = forat en al·lusió a les vesícules plenes d'essència que tenen les fulles.

Bibliografia

FONT I QUER, PIUS: PLANTAS MEDICINALES. EL DIOSCÓRIDES RENOVADO. ED. LABOR, BARCELONA, 1987, 10ª EDICIÓ.

MASCLANS, FRANCESC: GUIA PER A CONÈIXER ELS ARBUSTS I LES LIANES. ED. MONTBLANC-CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, BARCELONA 1973.

FOLCH I GUILLEN, RAMON: LA VEGETACIÓ DELS PAÏSOS CATALANS. KETRES EDITORA, BARCELONA 1985.

Pàgines Web:

<http://floracatalana.es/> Herbari de Jordi Cebrian

<http://www.florademurcia.es/>

<http://www.florasilvestre.es/mediterranea/> Flora silvestre del Mediterrani

<http://floressilvestresdelmediterraneo.blogspot.com.es/> blog d'Enric Martí

<http://www.herbariovirtual.ua.es/> Universitat d' Alacant

<http://herbarivirtual.uib.es/> Universitat de Barcelona i Universitat de les Illes Balears

Fotografies:

NOGUERA FIGUERAS, MARIA

Informació Local:

GATELL GAVALDÀ, SALVADOR

VIVES MILÀ, JOAN.